

EUR: herkansingsboete

Een student Bestuurskunde (Erasmus Universiteit Rotterdam) levert z'n werkstuk ter beoordeling in. De docent is nog niet tevreden en verlangt dat het werkstuk op een aantal punten verbeterd wordt. Na deze revisie krijgt de student een zes. Is het gereviseerde werkstuk niet méér waard? Nee, in de nieuwe examenregels is bepaald dat werkstukken na revisie, ongeacht hun kwaliteit, nooit meer dan een zes opleveren (Erasmus Magazine 17/4/2013).¹ Kan deze examenregel door de beugel? Het komt erop neer dat studenten een boete krijgen opgelegd als ze niet in één keer slagen.

§1. Gelijkeheidsbeginsel

Laten we met een eenvoudige casus beginnen. Iemand doet eindexamen VWO. Hij/zij krijgt een herexamen voor het vak Wiskunde. Is het dan redelijk de regel in te voeren dat je bij herexamens niet meer dan een zes kunt verdienen? Nee, de exameninstantie behoort bij het meten en becijferen van prestaties het gelijkheidsbeginsel in acht te nemen. Je krijgt het cijfer dat je verdient en daarbij mag geen onderscheid worden gemaakt tussen de kandidaten. Het maakt niet uit of je de vorige keer ziek was of dat je de vorige keer een onvoldoende haalde. Bij het herexamen begint iedere kandidaat met een schone lei. Zo is het ook in het hoger onderwijs: deelname aan een herkansing levert geen boete op.

Maar zou de eindexamenkandidaat dan misschien met een *financiële* boete gestraft kunnen worden? Ja, dat is inderdaad denkbaar. De rijksoverheid zou deelnemers aan het herexamen een soort geldboete kunnen opleggen: ze maken gebruik van extra examenfaciliteiten en daar had de overheid examengeld voor kunnen vragen. Maar binnen het hoger onderwijs bestaat die (theoretische) mogelijkheid niet. De student heeft namelijk collegegeld betaald en dat geeft hem recht om van alle onderwijs- en examenvoorzieningen, waaronder de herkansingsfaciliteiten, gebruik te maken.

§2. Verlengd (deel-)tentamen

In de casus Bestuurskunde is echter geen sprake van een reguliere herkansing. Weliswaar is de opdracht tot het maken van een werkstuk (bv. een paper of scriptie) een soort tentamen of deeltentamen, maar bij revisie is veeleer sprake van een *verlengd* (deel-)tentamen. De student heeft het werkstuk ingeleverd, maar hij/zij wordt in de gelegenheid gesteld het werkstuk te reviseren voordat het aan een definitieve beoordeling onderworpen wordt. Tot zolang wordt de beoordeling opgeschort. Of liever: de reguliere beoordelingscyclus wordt in dat geval verdubbeld. In het kader van de reguliere beoordelingscyclus moet de beoordelaar namelijk achtereenvolgens vijf vragen beantwoorden:

- a) Is het werkstuk ontvankelijk? De docent kan het werkstuk bijvoorbeeld onbeoordeeld teruggeven als de inleverdeadline overschreden is, of als de student kennelijk gefraudeerd heeft bij het uitvoeren van de opdracht, of als het werkstuk niet aan de gestelde vormvoorschriften voldoet (bv. op het gebied van verwijsovereenkomsten of spelling).
- b) In dat laatste geval (niet voldaan aan de vormvoorschriften): wordt de student in de gelegenheid gesteld het werkstuk te reviseren en welke revisiedeadline wordt daartoe opgelegd?
- c) Is het werkstuk voldoende (cijfer ≥ 6)? Zo nee, wordt de student in de gelegenheid gesteld het werkstuk te reviseren en welke revisiedeadline wordt daartoe opgelegd?
- d) Zo ja, welk cijfer (≥ 6) krijgt de student voor dit werkstuk? In principe wordt het cijfer uitsluitend op basis van de kwaliteit van het werkstuk bepaald.
- e) (in geval van revisie:) Is het gereviseerde werkstuk ingeleverd? Als dat het geval is, worden de vragen a t/m d opnieuw door de docent beantwoord.

§3. Probleemstelling

We kunnen de probleemstelling rond de casus Bestuurskunde nu preciezer formuleren: welke beoordelingscriteria kan men in redelijkheid aanleggen die ertoe zouden leiden dat het cijfer voor werkstukken anders dan op basis van de kwaliteit van die werkstukken bepaald wordt en (meer in het bijzonder) dat het cijfer van gereviseerde werkstukken niet hoger dan zes kan zijn? Laten we ons korthedshalve beperken tot een bepaald soort werkstukken, namelijk papers en scripties.

§4. Het criterium: Eigen Professionaliteit

Bij de beoordeling kijkt men gewoonlijk niet alleen naar de kwaliteit van werkstukken, maar ook naar de mate waarin die kwaliteit kan worden toegeschreven aan de kwaliteiten van de maker. In hoeverre heeft de student in zijn of haar product (en in het productieproces dat daaraan vooraf ging) gedemonstreerd dat

¹ <http://www.erasmusmagazine.nl/nieuws/detail/article/5977-alleen-nog-een-6-bij-herkansing-paper/>

hij/zij over de nodige professionele (c.q. academische) kwaliteiten beschikt? Iemand die erg veel advies en begeleiding van de docent nodig heeft gehad, verdient een lager cijfer dan diegenen die geheel op eigen kracht dezelfde kwaliteit geleverd hebben. Op grond van deze redenering zou men kunnen rechtvaardigen dat iemand die nadere aanwijzingen van de beoordelaar nodig heeft om het ingeleverde werkstuk te optimaliseren, eveneens een lager cijfer verdient. Toch raakt men hier al gauw in conflict met het gelijkheidsbeginsel:

- de beoordelaar houdt geen rekening met de mogelijkheid dat sommige studenten tijdens het productieproces méér en/of betere advisering en begeleiding hebben gekregen dan anderen;
- de beoordelaar gaat voorbij aan het risico dat sommige studenten tijdens het productieproces extra hulp en begeleiding van derden hebben ingeroepen; en
- bij het bestraffen van een extra revisieronde gaat de beoordelaar bovendien voorbij aan kwaliteitsverschillen: studenten die hoge eisen aan hun werkstuk stellen, hebben misschien méér begeleiding en méér revisierondes nodig dan medestudenten die voor een risicoloos project hebben gekozen.

We moeten concluderen dat het criterium *Eigen Professionaliteit* weliswaar altijd zal meespelen bij het becijferen van papers en scripties, maar dat een opleidingsbrede regel "na revisie niet meer dan een zes" onredelijk is.

§5. Het criterium: Inleverdeadline Overschreden

Een strenge docent zou bij de cijferbepaling (§2d) kunnen meewegen of de student de gestelde inleverdeadline in acht heeft genomen. Als decisieregule zou bijvoorbeeld kunnen worden gekozen dat studenten nog slechts maximaal een zes verdienen als ze de deadline overschreden hebben. Daarbij treedt echter als probleem op dat sommige studenten die straf zullen trachten te omzeilen door hun werkstuk tegen de deadline in te leveren terwijl het eigenlijk nog niet de vereiste kwaliteit heeft. Uit een oogpunt van rechtsgelijkheid zou de "maximaal een zes"-regel dus moeten luiden: ook diegenen die na inlevering nog een revisie (ad §§2b of 2c) krijgen opgelegd en zodoende de oorspronkelijke deadline overschrijden, verdienen niet meer dan een zes.

Men zou dit criterium langs drie lijnen kunnen rechtvaardigen: a) als *organisatorische* maatregel om studenten ertoe te bewegen de inleverdeadline in acht te nemen; b) als *juridische* maatregel (rechtsgelijkheid: studenten die de deadline overschrijden, eigenen zich extra tijd toe om de kwaliteit van hun werkstuk te verhogen, hetgeen niet eerlijk is tegenover de studenten die zich wél aan de deadline houden; en c) als *psychometrische* maatregel voorzover men beoogt te meten of studenten in staat zijn hun opdracht binnen een bepaald tijdsbestek te volvoeren.

Maar in de casus Bestuurskunde wordt dit criterium niet gehanteerd. Niet het overschrijden van de inleverdeadline wordt bestraft, maar het gebruik van een extra revisieronde. Bovendien worden studenten in de Bestuurskundecasus eveneens bestraft bij werkstukken waarvoor geen inleverdeadline gesteld is.

§6. Het criterium: Kwaliteit Ongeacht Deadline

Volledigheidshalve noemen we nog een derde criterium, dat bij sommige werkstukken zou kunnen worden aangelegd. De docent zou kunnen aankondigen: "Ik wil jullie trainen om kwaliteit te leveren aan je opdrachtgever. Daarom wil ik dat je mij het werkstuk pas ter beoordeling aanbiedt als het naar jouw eigen oordeel aan alle professionele eisen voldoet, zowel qua inhoud als qua vorm." Een strenge docent kan daaraan de waarschuwing toevoegen: "Mocht het ingeleverde werkstuk in professioneel opzicht nog ernstige tekortkomingen vertonen en dus nog substantiële revisie behoeven, dan zal het door mij toegekende eindcijfer niet hoger dan zes zijn."

§7. Discussie

Bij de EUR-opleiding Bestuurskunde geldt met ingang van volgend studiejaar als vaste regel dat werkstukken die een revisie behoeven nadat ze eenmaal ter beoordeling zijn ingeleverd, maximaal met het cijfer 6 beloond zullen worden. Kan die regel door de beugel? In §6 is het criterium *Kwaliteit Ongeacht Deadline* geïntroduceerd waarmee de regel bij Bestuurskunde in sommige gevallen gerechtvaardigd zou kunnen worden, maar als rechtvaardiging van een *opleidingsbrede* decisieregule schiet dit criterium tekort. Het criterium *Eigen Professionaliteit* (§4) voldoet evenmin, aangezien de beoordelaar in dat geval het gelijkheidsbeginsel schendt.

We moeten concluderen dat de voorgenomen opleidingsbrede decisieregule van Bestuurskunde niet door de beugel kan. Van tweeën één: óf men kiest de draconische oplossing (een eenmaal ingeleverd werkstuk wordt van een definitief cijfer voorzien, dat niet alsnog via een revisieronde gerepareerd kan worden), óf men staat revisie toe maar stelt dan ook geen limiet aan het uiteindelijke cijfer. De tussenoplossing die door Bestuurskunde is gekozen, impliceert in feite dat men studenten de rekening presen-

teert voor het feit dat ze de beoordelaar met extra werk opzadelen.² Maar men zou wel kunnen uitwijken naar de alternatieve decisieregels die in §5 geschetst is: een cijfer hoger dan zes is alleen weggelegd voor studenten die de eventuele inleverdeadline niet hebben geschonden en die deze deadline evenmin via een revisieronde overschreden hebben.

Wes Holleman
weblog onderwijs 17-5-2013
<http://www.onderwijsethiek.nl>

---

² De student is het kind van de rekening: dit lagere cijfer leidt niet alleen tot gederfde eer, maar ook tot het risico dat de student studievertraging (en dus extra *financiële* kosten) oploopt. Als het werkstuk een deeltentamen van een grotere onderwijseenheid vormt, kan de student immers ten gevolge van het lagere cijfer een onvoldoende voor de desbetreffende onderwijseenheid oplopen of een mogelijkheid tot compensatie tussen onderwijseenheden vermissen. Omgekeerd verhoogt dit lagere cijfer voor de faculteit de kans op extra inkomsten: studievertraging levert de faculteit immers extra inkomsten uit collegegeld op.